

Drie Koningen

Binnen de Katholieke Kerk zijn er drie belangrijke feestdagen of hoogtijdagen: Kerstmis, Pasen en Pinksteren. Kerstmis valt altijd op 25 december en dat hebben we te danken aan Keizer Constantijn de Grote uit de vierde eeuw na Christus. Hij maakte het Christendom tot staatsgodsdienst. Er zit een logica in de beslissing van Constantijn. In de religieuze tradities rondom de Middellandse Zee wordt op 25 december vaak het feest van de Zonnegod gevierd. In Egypte heette de Zonnegod Ra en in Griekenland Helios. Christus wordt wel het *Licht van de wereld* genoemd en dan is een verbinding snel gelegd.

Feestdagen

Rondom de genoemde kerkelijke hoogtijdagen zijn een serie kleinere feestelijke dagen geplooid. De aanloop naar kerstmis kennen we als de Adventsperiode. Het woord advent is afgeleid van het Latijnse werkwoord *advenire* wat zoveel betekent als *ergens naar toe komen*. De Kerk is in afwachting van de komst van Jezus Christus.

Dan is er het feest van Maria Lichtmis op 2 februari. Het was gebruikelijk dat Joodse vrouwen veertig dagen na de geboorte van een kind in de tempel een reinigingsoffer brachten. Binnen de RK Kerk heeft trouwens ook een dergelijk ritueel bestaan.

Drie koningen

Het derde feest is dat van Drie Koningen op 6 januari. Dat is overigens niet de officiële naam van het feest. De kerkelijke naam luidt Epifanie, ofwel het feest van de verschijning. Natuurlijk kent iedereen nog het verhaal van Drie koningen, maar voor de zekerheid vatten we het nog kort samen.

Drie mannen, drie koningen, trekken vanuit het Oosten naar Jeruzalem, omdat ze een ster hebben gezien. Uit de verschijning van de ster maakten ze op dat de langverwachte, ware Koning der joden zojuist was geboren. Toen de toenmalige Koning der Joden, Herodes, ter ore kwam waarom deze heren naar Jeruzalem waren gekomen, ontbood hij de edele vreemdelingen naar zijn hof en verzocht hen vriendelijk uit te vinden waar deze pasgeboren Messias zich precies bevond. Hij speldde de wijzen op de mouw dat hij die informatie nodig had om ook zelf de zuigeling hulde te gaan bewijzen.

De koningen togen vervolgens naar Bethlehem (de plaats waar volgens de joodse traditie de Messias geboren zou worden) en zagen opnieuw een opvallende ster aan het firmament. De ster ging hen voor en bleef staan boven de plaats waar het kind was geboren. Op die manier vonden de wijzen Maria en de pasgeboren Jezus. Ze vielen op hun knieën en boden het kind goud, wierook en mirre aan. In een droom werden de wijzen tenslotte gewaarschuwd niet naar de sluwe Herodes terug te gaan. Ze keerden stiekem naar hun land terug. Toen Herodes begreep dat de koningen hem hadden bedrogen, gelastte hij alle kinderen in Bethlehem jonger dan drie te vermoorden. Jezus en zijn ouders waren toen echter al naar Egypte vertrokken, na een tip van een engel (eveneens in een droom, ditmaal van Jozef).

Koningen of wijzen

Over de Drie koningen is nog meer op te merken. Zo is het maar zeer twijfelachtig of het werkelijk koningen waren die uit het oosten kwamen. Als het echt koningen waren geweest, dan had de evangelist Mattheus wel het woord *basileus* gebruikt. De evangelist omschrijft hen met het Griekse woord *magoi*. Daar zit ons woord magiër in, maar misschien kunnen we de heren uit het Oosten het best omschrijven als wijzen of geleerden. De drie Wijzen

volgden een ster. Dat betekent dat ze de bewegingen van de hemellichamen aan het firmament volgden en bestudeerden. Dat doen koningen niet. Die hebben daar hun mensen voor. Het feit dat de drie wijzen besloten de ster te volgen, geeft aan dat ze aan bijzondere verschijnselen de uitleg gaven dat er op aarde iets stond te gebeuren. In dit geval concludeerden ze dat er in Israel een bijzonder kind geboren zou worden. Hoe ze tot deze conclusie kwamen is overigens onduidelijk.

Symboliek

Waarom heten de wijzen in de volksmond dan toch koningen? Nergens in de bijbel valt te lezen dat het koningen zouden zijn die opzoek gingen naar Jezus. Wel staat er te lezen in het Oude Testament dat koningen van Tharsis en de eilanden geschenken zullen brengen en dat koningen van Arabië en Saba offers zullen aanbieden. Er staat trouwens ook nergens dat het om drie wijzen zou gaan. Er staat wel dat er drie geschenken aangeboden worden: goud, wierook en mirre. Natuurlijk hebben deze geschenken in de christelijke traditie ook een betekenis gekregen. Goud staat voor het koningschap van Jezus, wierook is een verwijzing naar vroomheid en mirre symboliseert het lijden en sterven van Christus.

Het gaat dus om drie wijzen, niet om koningen maar we weten eigenlijk ook niet of het er wel drie waren. Onzekerheid is troef en dat geldt ook voor de namen. Pas in de 6de eeuw duiken de namen Balthasar, Melchior en Caspar op. Balthasar is vergelijkbaar met Belzazar uit het Boek Daniel. Deze naam heeft een Perzische achtergrond en betekent zoveel als *God bescherme zijn leven*. Caspar is mogelijk verwant aan het Perzische kandschwar en dat betekent schatbewaarder. De naam Melchior heeft misschien een Hebreeuwse achtergrond en kan *de koning is licht* betekenen.

Een andere onopgeloste kwestie is waarom de heren zo laat zijn. De herders zijn al lang weer terug naar hun schapen en Joseph en Maria hebben inmiddels een huis in Bethlehem betrokken. Zoals zo vaak in de RK Kerk gaat het hier vooral om de symboliek om de metafoor. Achter veel schijnbaar onbelangrijke gebeurtenissen gaat een diepere betekenis schuil. In het geval van de drie koningen gaat het om het onderscheid tussen de Joden en niet-Joden. De drie koningen komen uit het Oosten. Dat is een vaag en ver begrip. Het is weinig tastbaar. De herders verbeelden in deze symboliek het Joodse volk. De komst van de drie niet-Joodse koningen is een bewijs dat de boodschap van Christus ook geldt voor niet-Joden. Sterker nog, de komst van de wijzen uit het verre, weinig tastbare Oosten is een directe verwijzing naar de gemeente van Christus, het volk van Christus op aarde. Je kunt dit volk niet zien, maar het is er wel. En, de ware gelovige volgt het licht om bij de Heer te zijn. Hier zien we wel een erg directe overeenkomst met de Wijzen die de ster volgden, op zoek naar het bijzondere kind in Israel. Het gaat in beide gevallen om een zoektocht. De wijzen waren op zoek naar de koningsbaby, de ware gelovige is op zoek naar het licht. Uiteindelijk reikt het verhaal van Drie Koningen verder en dieper dan het op het eerste gezicht lijkt. Het probleem voor de katholieken van vandaag de dag is, dat hij/zij allang het vermogen kwijt is geraakt in metaforen, in beeldspraken te denken. Daarom is hij het zicht op zijn eigen culturele erfgoed kwijtgeraakt. Dat is jammer!

Cor Wijtvliet